

PATVIRTINTA
Lietuvos istorijos instituto direktoriaus
2024 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. B-28

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

2023 M. VEIKLOS ATASKAITA

2024 03 29

Vilnius

Turinys

Įvadas	3
Instituto mokslinio ir techninio personalo charakteristika.....	5
Moksliniai tyrimai.....	7
Tarptautiškumas	14
Doktorantūra. Ryšiai su aukštosiomis mokyklomis ir dalyvavimas studijose.....	18
Socialinė ir kultūrinė veikla. Mokslinių tyrimų sklaida visuomenėje	20
Mokslo infrastruktūra.....	24
Finansinė instituto būklė 2023 m.	29
Pabaigos žodis.....	31
<i>Priedas. Lietuvos istorijos instituto mokslininkų publikacijos 2023 m. ....</i>	<i>32</i>

Ivadas

2023 m. buvo svarbių istorinių jubiliejų laikotarpis. Šiais metais antrą kartą Instituto istorijoje buvo atliekama tarptautinė veiklos ekspertizė. Galima pažymėti, kad šie du faktoriai turėjo didelę įtaką ir kasdienei Instituto veiklai praėjusiais metais. Instituto darbuotojų aktyvumas dalyvaujant jubiliejiniuose renginiuose lėmė ne tik didesnę išorinę finansavimą, bet ir smarkiai išaugusį įvairiose konferencijose skaitytų pranešimų skaičių. Pasikeitė ir mokslo sklaidos projektų pobūdis. 2023 m. visus metus senojoje miesto rotušėje buvo tęsiamas Vilniaus miesto istorijai skirtas viešųjų paskaitų ciklas, sulaukęs nemažo dėmesio tarp Vilniaus miesto gyventojų. Ši mokslo sklaidos projektą galima išskirti ne tik dėl jo sėkmingumo, bet ir dėl jo ilgumo, nors jam prireikė ir daug laiko, ir kūrybingumo sąnaudų.

Palankios Institutui buvo ir tarptautinės ekspertizės išvados. Visoje Lietuvoje tik 7 vertinamųjų vienetų moksliniai tyrimai buvo įvertinti aukščiausiu balu, tarp jų – ir Lietuvos istorijos institute vykdomi istorijos ir archeologijos moksliniai tyrimai.

Šie iš pirmo žvilgsnio teigiami Instituto veiklos rezultatai kartu atskleidė ir nemažai problemų, apie kurias reikia užsiminti norint išvengti didesnių bėdų ateityje. Jubiliejiniai 2023 m. ypač išryškino mokslinių darbų planavimo problemas. Ypač akivaizdžiai jos atsiskleidė Vilniaus miesto istorijos užbaigimo atveju. Nors Vilniaus miesto istorijos sintezei parengti buvo skirta Instituto ilgalaikė programa, o darbuotojai už savo sintezei rengtus tekstus skyriuose atsiskaitė, pati sintezė skaitytoją pasieks smarkiai pavėlavusi. Galima rasti pateisinimų remiantis ir kitų šalių patirtimi, kad tokio pobūdžio darbai dažnai vėluoja. Tačiau šiuo konkrečiu atveju akivaizdu, kad pritrūko drausmės ne tik šios sintezės autoriams, tačiau ir atitinkamiems skyriams, kontroliavusiems šio darbo rengimą. Deja, panašių atvejų Institute pasitaikė ne vienas. Dėl šios priežasties ateityje tiek mokslo darbuotojams, tiek direkcijai, tiek mokslo tarybai reikės iš naujo permąstyti mokslinių darbų rengimo kontrolės mechanizmus.

Tarptautinė ekspertizė taip pat atskleidė tik patenkinamą etnologijos mokslų būklę Lietuvos istorijos institute. Minimaliai teigiamas šios srities vertinimas turėjo įtakos ir bendram Instituto vertinimui. Šios problemos buvo seniai žinomos, buvo bandoma jas spręsti, tačiau nesėkmingai. 2023 m. buvo surastas galimai protingas administracijos ir skyriaus darbuotojų konsensusas, kaip, nedarant radikalių perversmų, sustiprinti kultūrinės antropologijos tyrimus etnologijos skyriuje. Tikimės, kad šie susitarimai 2024 m. virs etnologijos mokslų plėtros strategija, kurią įgyvendinant bus galima pasiekti proveržio šių tyrimų srityje.

Jaunų mokslininkų įtraukimas į Instituto mokslinę veiklą – dar viena problema, kuri buvo ne tik pastebėta tarptautinių ekspertų, bet ir mums visiems gerai žinoma. Nors 2023 m.

Instituto mokslu darbuotojų amžiaus vidurkis ir stabilizavosi, akivaizdu, kad reikšmingai situaciją gali pakeisti tik bendri administracijos ir mokslu tarybos veiksmai, padedantys sudaryti palankesnes sąlygas jauniems mokslininkams ateiti į Institutą. Atitinkami pasiūlymai artimiausiu metu bus pateikti tarybos narių svarstymui.

Taigi nors 2023 m. laikytini galbūt net išimtinai sėkmingais metais Instituto veikloje, jie atskleidė daug problemų, kurias reikės spręsti artimiausioje ateityje.

Instituto mokslinio ir techninio personalo charakteristika

2023 m. gruodžio 31 d. Lietuvos istorijos institute dirbo 112 darbuotojų (105 etatai), iš jų 78 mokslo darbuotojai (73 etatai), 5 MTEP darbuotojai (4,5 etato), 29 aptarnaujančiojo personalo darbuotojai (27,5 etato).

Ataskaitiniais metais institute studijavo 33 doktorantai, 7 jų buvo akademinėse atostogose.

2023 m. kolektyvas papildė 13 naujų darbuotojų (iš jų 5 mokslo darbuotojai priimti iki konkurso, 3 mokslo darbuotojai buvo priimti iki 2023 m. gruodžio 31 d.).

2023 m. institute dirbo 78 mokslininkai – 30 moterų ir 48 vyrai. Vyrų amžiaus vidurkis, palyginti su praėjusiais metais, kiek sumažėjo ir buvo vidutiniškai 49,9 metų (2022 m. – 50,36; 2021 m. – 49,94; 2020 m. – 47,82; 2019 m. – 49,44; 2018 m. – 49). Bendras instituto mokslininkų amžiaus vidurkis, palyginti su praėjusiais metais, sumažėjo ir vidutiniškai buvo 52,5 metų (2022 m. – 54,59; 2021 m. – 52,85; 2020 m. – 52,64; 2019 m. – 51,62; 2018 m. – 50,3).

2023 m. padidėjus pareiginės algos baziniam dydžiui nuo 181 EUR iki 186 EUR, mokslo darbuotojų ir tyrėjų pareiginės algos koeficientams (Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 72¹ straipsnio pakeitimo įstatymas 2022 m. lapkričio 17 d. Nr. XIV-1542), Lietuvos istorijos instituto visų darbuotojų vidutinis darbo užmokestis padidėjo 14,74 proc. ir buvo 2 606,78 EUR (2022 m. vidutinis darbo užmokestis buvo 2 272,01 EUR). Mokslo darbuotojų ir tyrėjų vidutinis darbo užmokestis didėjo 20,7 proc. ir buvo 2 817,26 EUR (2022 m. vidutinis darbo užmokestis buvo 2 334,03 EUR), kitų instituto darbuotojų (administracijos, Leidybinės grupės, Bibliotekos, Ūkio dalies, mokslo skyrių laborantų) vidutinis darbo užmokestis padidėjo 37,6 proc. ir buvo 2 343,70 EUR (2022 m. – 1 703,85 EUR).

2023 m. VDU / mėn.

Vyriausiasis mokslo darbuotojas	4 048,80 EUR
Vyresnysis mokslo darbuotojas	3 282,31 EUR
Mokslo darbuotojas	2 589,25 EUR
Jaunesnysis mokslo darbuotojas	2 184,39 EUR
Tyrėjas–archeografas	1 981,54 EUR

Instituto struktūra

2023 m. instituto struktūra nesikeitė. Veikė 7 mokslo skyriai:

- Archeografijos skyrius (vedėjas dr. R. Jurgaitis);
- Archeologijos skyrius (vedėjas dr. L. V. Kurila);
- Etnologijos ir antropologijos skyrius (vedėja dr. V. Savoniakaitė);
- LDK istorijos skyrius (vedėjas dr. G. Sliesoriūnas);
- Miestų tyrimo skyrius (vedėjas S. Sarcevičius);
- XIX a. istorijos skyrius (vedėjas dr. V. Pugačiauskas);
- XX a. istorijos skyrius (vedėja dr. V. Stravinskienė).

Kiti 4 instituto padaliniai:

- Biblioteka (vedėja D. Dudzinskienė);
- Buhalterija (vyriausioji buhalterė J. Vaičiūnienė);
- Leidybinė grupė (vedėjas M. Maskoliūnas);
- Ūkio dalis (pavaldi direktoriaus pavaduotojui administracijai ir ūkio reikalams D. Vitkauskui).

Moksliniai tyrimai

2023 m. mokslinė veikla buvo plėtojama remiantis instituto mokslo veiklos kryptimis, įtvirtintomis instituto įstatuose.

Fundamentinių mokslų srityje: 1. Lietuvos visuomenės ir valstybės raida iki XXI a. pradžios (istorija, istoriografija, pagalbiniai istorijos mokslai ir kt.). 2. Lietuvos archeologija, proistorės tyrimai. 3. Lietuvos etnologija: etnologiniai ir antropologiniai tyrimai. *Taikomųjų mokslų srityje:* Lietuvos istorijos šaltinių (Lietuvos Metrikos ir kitų) tyrimas ir skelbimas. *Mokslo taikomosios veiklos srityje:* Lietuvos miestų atsiradimas ir raida (istorija ir archeologija).

2023 m. Lietuvos istorijos institutas vykdė 10 mokslinių programų. Iš jų 6 buvo Ilgalaikės LII mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programos, 2022 m. balandžio mėnesį patvirtintos LR ŠMSM:

Žmogus ir gyvensena priešistorinių ir ankstyvųjų istorinių laikų Lietuvoje: tęstinumas ir kaita (vadovas dr. Laurynas Vytis Kurila);

Konflikto genealogija modernėjančioje visuomenėje. Lietuvos atvejis (XIX–XX a.) (vadovas dr. Darius Staliūnas);

Lietuvos (LDK) valstybingumo istorinė raida Europos kontekste (XIII–XVIII a.) (vadovė dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė);

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tekstai, kontekstai ir interpretacijos (vadovas dr. Robertas Jurgaitis);

Nuo asmens prie bendruomenės: Lietuvos Metrikos ir kitų reikšmingų LDK istorijos šaltinių tyrimai (vadovas dr. Andrej Ryčkov);

Tautinė ir / ar klasinė tapatybė XX a. Lietuvoje: nuo politinių trajektorijų iki asmeninių išgyvenimų (vadovas dr. Saulius Grybkauskas).

Šalia Ilgalaikių programų 2023 m. institutas vykdė 4 Instituto programas:

Krizių iššūkiai: bendruomeniškumas palyginamuoju požiūriu (vadovė dr. Vida Savoniakaitė);

Lietuvos užsienio politika ir diplomatija XX a.: problemos ir iššūkiai (vadovas dr. Algimantas Kasparavičius);

Lietuvos istorija ir kultūra per pagalbinių istorijos mokslų prizmę (vadovė dr. Rūta Čapaitė);

Vilniaus miesto raida: gyventojų bendruomenės, miesto plėtra, ūkis ir savivalda (vadovas dr. Mindaugas Klovas).

Dar viena Instituto programa – *Vilniaus istorija. Tyrimai* – baigiama vykdyti, parengtos publikacijos: Vilniaus istorijos sintezės II ir III tomai, baigiamas rengti I tomas. Be šios baigiamos programos, 2023 m. Ilgalaikėse programose dirbo 54 tyrėjai (41,3 etato) ir Instituto programose – 24 tyrėjai (21,85 etato).

Įsibėgėjęs mokslo programų įgyvendinimas ir rengiamos tarpinės ataskaitos taps svarbiu instituto veiklos vertinimu. 2023 m. vykusio tarptautinė palyginamoji 2018–2022 m. ekspertizė savo išvadose konstatavo esant skirtingą kokybinį dviejų mokslo krypčių tyrimų lygį. LII vykdomi istorijos ir archeologijos tyrimai įvertinti aukščiausiu balu ir Institutą įtvirtino tarp stipriausių Lietuvos humanitarikos centrų, o Etnologijos ir antropologijos krypties moksliniai tyrimai buvo įvertinti tik patenkinamai. Tarptautiniai ekspertai rekomendavo parengti atskirą institute Etnologijos ir antropologijos kryptyje atliekamų tyrimų tobulinimo veiksmų planą, numatant, kaip etnologai ir antropologai galėtų prisidėti prie viso instituto misijos įgyvendinimo stiprinimo ir plėtoti ryšius su istorijos ir archeologijos tyrimais. Čia derėtų prisiminti, kad dar rengiant 2022–2026 m. mokslo programas apie tai diskutuota instituto mokslo bendruomenėje, tačiau įtikinti kolegų etnologų ir antropologų dėl būtinybės plačiau bendradarbiauti (buvo siūlyta rengti vieną bendrą tyrimų programą) nepavyko. Vilčių teikia perspektyvinių, jau ateinančio laikotarpio programų temų įvardijimas, kuriame numatytas toks programinis bendradarbiavimas. Akivaizdu, kad jau dabar būtina diskutuoti mūsų bendruomenėje dėl konkretaus ekspertų minėto veiksmų plano parengimo.

Projektai. 2023 m. buvo sėkmingai baigti LMT Mokslininkų grupių projektai „Vėlyvojo bronzos amžiaus (1100–500 m. pr. Kr.) ekonomika rytiniame Baltijos jūros regione: naujo modelio link“ (vadovė dr. Agnė Čivilytė) ir „Kražių skerdynės“: Mikroistorija makroistorinių procesų kontekste“ (vadovas dr. Darius Staliūnas). Pagal šią programą tęsiamas dr. Dariaus Barono vadovaujamas projektas „Bizantija ir Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: pasaulietinės ir bažnytinės sferos sąveikos XIV–XV a.“.

2023 m. pradėti vykdyti trys Mokslininkų grupių projektai. LMT finansavimą gavo dr. Mindaugo Klovo vadovaujamas projektas „Vilniaus miesto teisės ir privilegijos XIV–XVIII a.“, dr. Jono Drungilo vadovaujamas projektas „Vilniaus katedros Saldžiausiojo Marijos Vardo arkibrolija ir jos albumas (1671–1938): socialinio ir konfesinio tapatumo raiškos tyrimas“, dr. Tomo Balkelio vadovaujamas projektas „Pirmojo pasaulinio karo Lietuvos pabėgėliai“. Visi trys LMT MIP projektai pradėti vykdyti laimėjus finansavimą pagal MIP XII kvietimą, paskelbtą 2022 m. vasarą. Šio kvietimo rezultatai buvo itin sėkmingi paraiškas teikusiems Instituto mokslininkams, nes visi trys Instituto teikti projektai gavo finansavimą, nors konkurencijos būta nemažos. Iš Humanitarinių ir socialinių mokslų

32 paraiškų finansavimas buvo skirtas 11 paraiškų, taigi finansuota buvo trečdalis pasiūlytų projektų.

Du paskutiniai LMT Lituanistikos kvietimai buvo skirti sklaidai, o ne moksliniams tyrimams vykdyti. Tai suprantama, kadangi 2024 m. yra paskutiniai iš šios 2016–2024 m. programos vykdymo metai, o tyrimams atlikti būtinas ilgesnis laikotarpis. Dr. Sauliaus Grybkausko vadovaujamas Lituanistikos tyrimų projektas „Nomenklatūros skundai Maskvai vėlyvuju sovietmečiu“ baigtas vykdyti 2023 m. Iš šios programos tyrimų projektų tęsiamas tik vienas 2022 m. vasarą pradėtas dr. Jolitos Sarcevičienės vadovaujamas projektas „A. K. Sapiegos 1730–1733 m. dienoraščio publikacija“.

2023 m. vykdyti ir Lituanistikos sklaidos projektai, kuriems LMT finansavimas skirtas tų metų pradžioje. Tai Lituanistikos programos XII kvietimo projektai, kuriam paraiškas buvo galima teikti 2022 m. rudenį. Kvietimas buvo skirtas lituanistikos mokslo populiarinimo, vertimų ir sklaidos darbams finansuoti. Šis XII Lituanistikos kvietimas pasižymėjo nemaža konkurencija, iš 59 pateiktų projektų finansavimo sulaukė 17 paraiškų, tai yra mažiau nei trečdalis (28,81 proc.). LII rezultatai šiame teikime buvo kiek aukštesni už vidutinius, finansavimą laimėjusių projektų skaičius sudarė 40 proc. (iš 15 paraiškų finansuoti 6 projektai).

Vėlesniam LMT Lituanistikos programos XIII kvietimui paraiškas buvo galima teikti 2023 m. rudens mėnesiais. Šis kvietimas taip pat skirtas mokslo populiarinimui, vertimams, renginiams ir sklaidai finansuoti. Iš instituto mokslininkų pateiktų 12 paraiškų leidybai, finansavimą laimėjo 7 projektai, dar du pateko į rezervinių projektų sąrašą. Instituto paraiškų konkurencingumas (58 proc.) iš esmės atitiko bendrą teikiamų ir laimėjusių sėkmės įvertį, kuris šiame kvietime buvo beveik 56 proc. Tiesa, šio kvietimo renginių konkurse nepasisekė dviems Instituto mokslininkų paraiškoms.

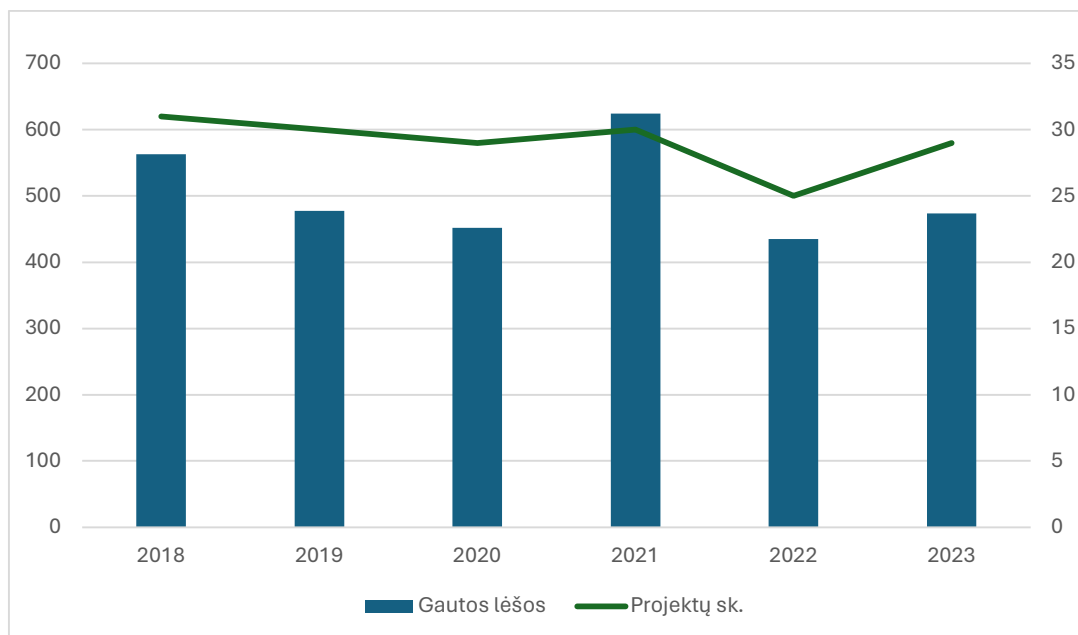
Kvietimas gauti paramą mokslo infrastruktūrai atnaujinti (IRA) buvo paskelbtas 2023 m. pavasarį. Teiktos trys paraiškos, finansavimą laimėjo viena. Pagal šį projektą pirka archeologams būtina įranga. Šio pobūdžio kvietimai yra svarbūs mokslo infrastruktūrai plėtoti. Ši sritis yra svarbi LII perspektyvai, o tai yra įvardinta ir 2022 m. pabaigoje ekspertiniam palyginamajam vertinimui teiktoje informacijoje. Ekspertai atkreipė dėmesį į skaitmeninimo darbų perspektyvumą. Ateityje reikėtų skirti daugiau dėmesio infrastruktūrinėms paraiškoms, mokslininkų ir administracijos darbuotojų gebėjimams rengti šio pobūdžio projektus ir juos tinkamai įgyvendinti.

2023 m. vyko trys konferencijos, kurioms lėšų gauta per LMT paramos mokslo renginiams kvietimą. Tai dr. Sauliaus Grybkausko organizuotas kasmetinis tarptautinis

Vilniaus simpoziumas tema „Tarp ideologijos ir ekonomikos: sovietinis teritorinis planavimas, mokslas ir specialistų rengimas“, dr. Rūtos Čapaitės parengta konferencija „Vilnius ir kitos Europos sostinės per pagalbinių istorijos mokslų prizmę“ ir dr. Dariaus Staliūno bei kitų organizuota konferencija „Permąstyti Ukrainą ir Europą: nauji iššūkiai istorikams“.

2023 m. buvo užbaigti vykdyti trys ES struktūrinėmis lėšomis finansuojami podoktorantūros stažuočių projektai, toliau tęsiami du 2022 m. kvietimo podoktorantūros projektai. 2023 m. naujame kvietime finansavimą laimėjo dar du podoktorantūros stažuotojai (beje, vienas – po apeliacijos LMT). Pastarieji stažuotę pradeda jau 2024 m.

Apibendrinant galima teigti, kad 2023 m. buvo sėkmingi įgyvendinant projektus, teikiant paraiškas pagal LMT kvietimus ir pritraukiant lėšų moksliniams tyrimams bei jų sklaidai. 2023 m. buvo vykdomi 29 LMT finansuoti projektai, 4 projektais daugiau nei 2022 m. Kaip ir praeitais metais, didžiausia dalis vykdomų projektų yra iš Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 m. programos. Lėšų gauta taip pat atitinkamai daugiau – 473,6 tūkst. eurų, o 2022 m. – 435,3 tūkst. eurų. Iš viso 2023 m. prie LMT projektų dirbo 32 mokslo ir 8 kiti darbuotojai. Kai kurie mokslininkai dirbo prie kelių projektų. Dr. Mindaugas Klovas vykdė 3 projektus, dr. Vytautas Petronis – 2 LMT projektus.

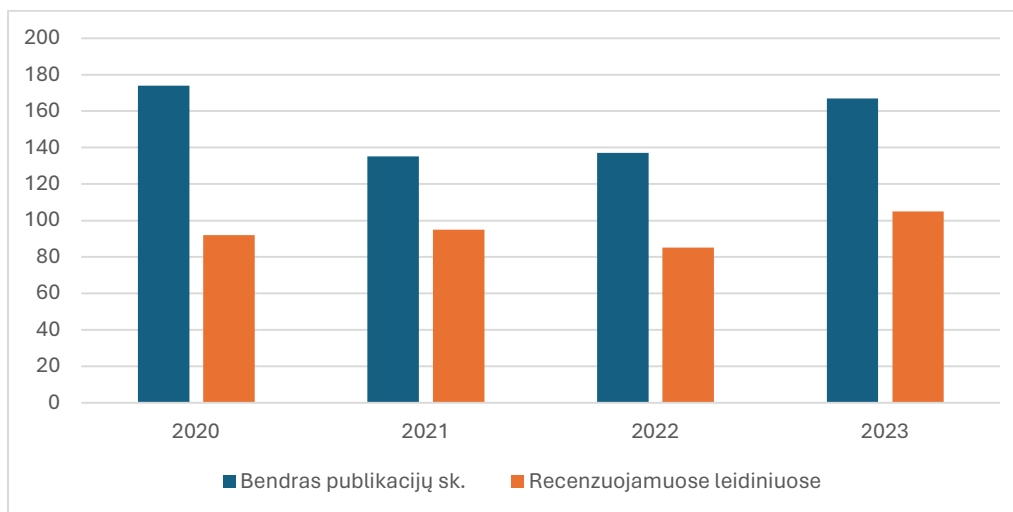
Be LMT finansavimo, instituto tyrimams ir sklaidai buvo svarbios tikslinės lėšos, gautos iš kitų institucijų. LR kultūros ministerija finansavo Vilniaus istorijos sintezės trijų tomų leidybą bei tarptautinę konferenciją, LR Vyriausybė ir LR užsienio reikalų ministerija finansavo Liublino ketverto forumą. 2023 m. buvo užbaigtas iš ES struktūrinių lėšų finansuotas projektas „Gyvoji istorija“, kurios koordinatorė yra Zarasų rajono savivaldybės administracija,

toliau tęstas Centrinės projektų valdymo agentūros finansuotas projektas „Lietuva–Baltarusija. Dialogas apie praeitį“. Absoliučiais skaičiais instituto veiklos ir tyrimų išorinis finansavimas padidėjo 167 210 eurų (nuo 471 702 iki 638 912).

LMT 2023 m., kaip ir 2022 m., neskelbė kvietimų finansuoti konkursines išvykas: trumpalaikius vizitus į konferencijas ar stažuotės anksčiau buvo finansuojamos Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšomis. Visos mokslinės kelionės finansuojamos gavus kviečiančiosios šalies paramą, iš tyrimų projektų bei iš LII lėšų. 2023 m. institutas visiškai ar iš dalies finansavo 89 mokslininkų ir 33 doktorantų išvykas, iš jų 28 vizitus į užsienį. Tiesa, metų pabaigoje, LMT paskelbus kvietimą kompensuoti išvykų į užsienį išlaidas, dalį lėšų institutas susigrąžino. Nemaža šių vizitų dalis vyko tarpinstitucinių mainų pagrindu.

Publikacijos. Ataskaitiniais metais pasirodė 31 instituto mokslininkų parengtas stambios apimties darbas. Išleisti instituto moksliniai žurnalai ir tęstiniai leidiniai: *Lietuvos istorijos metraštis* (2 numeriai), *Lithuanian Historical Studies*, *Lietuvos etnologija*, *Archivum Lithuanicum*, *XVIII amžiaus studijų* 9 tomas, dr. Zitos Medišauskienės parengti „Pasakojimai apie Vilnių ir vilniečius“ (5 tomas) bei net 6 disertacijos ir jų tezės. Tarp minėtų didelių publikacijų yra 7 monografijos, 2 mokslo sintezės tomai, 2 straipsnių rinkiniai, 7 šaltinių publikacijos ir 1 mokslo populiarinimo leidinys.

Palyginti su 2022 m., ataskaitiniais metais išaugo mokslinių straipsnių ir kitų publikacijų skaičius. 2022 m. pasirodė 137 publikacijos (neskaitant monografijų ir šaltinių rinkinių), o 2023 m. jų būta 167. Svarbu ir tai, kad padidėjo straipsnių recenzuojamuose leidiniuose skaičius – nuo 85 iki 105. Reikia tikėtis, kad sustabdyta neigiama tendencija, apie kurią nuogąstauta praėjusių metų ataskaitoje. 2021 m. recenzuojamų publikacijų skaičius buvo 95, 2022 m. jis sumažėjo iki 85, o praėjusiais metais jis ūgtelėjo iki 105 recenzuojamų mokslo straipsnių. Didelė jų dalis pasirodė vykdant Ilgalaikes ir Instituto mokslo programas. Tokių publikacijų yra 76.

Taigi 2023 m. pasižymėjo nemažu publikacijų skaičiumi lyginant su 2022 m. Tiesa, dalis straipsnių buvo įteikti ir turėjo pasirodyti dar 2022 m., tačiau vėlavo, tad pasirodė su 2022 m. data jie priskirti jau prie 2023 m. publikacijų. Kad ir kaip būtų, reikia turėti omenyje, kad 2023 m. buvo antrieji įgyvendinant Ilgalaikes ir Instituto programas, todėl tikėtis gausių publikacijų iš 2022 m. pavasarį pradėtų vykdyti tyrimų būtų sudėtinga.

Žvelgiant į mokslines publikacijas plačiau, galima pažymėti, kad 5 metus įgyvendinamų programų cikliškumas daro įtaką LII rezultatams, paveiks ir kitą instituto kokybinį vertinimą, kuris vyks jau 2028 m. Kokybinio vertinimo metu tarptautiniams ekspertams teikiant geriausius instituto darbus už penkerius metus atsižvelgiama ne tik į LMT rekomendaciją pristatyti ne daugiau kaip po dvi to paties autoriaus publikacijas, bet ir jas išdėstyti tolygiai pagal metus, atskleidžiant Instituto mokslinės veiklos nuoseklumą. Gali susidaryti aplinkybės, kad vienais metais bus mažas aukšto mokslinio lygio publikacijų skaičius, o kitais metais net ir gerų darbų nebus galima pateikti dėl knygų ir straipsnių gausos. Iš ataskaitinių metų perspektyvos matyti, kad 2023 m. didelių publikacijų kraitį praturtino dar praėjusį 2017–2021 m. penkmetį atlikti tyrimai, taip pat mūsų mokslininkų knygos ir straipsniai, rengti ne pagal mokslo programas ir ypač projektų pagrindu pasirodžiusios publikacijos. Būtent praėjusių tarpsnių tyrimai buvo didžiausias įnašas net keletui 2023 m. publikuotų knygų, tarp kurių paminėtina dr. Redos Griškaitės monografija *Moteris ir Istorija: Kamilės Narbutaitės patirtys*, dr. Vidos Savoniakaitės monografija *Imperija ir tauta: Eduardo Volterio etnografija (1882–1941)*, dr. Rasos Paukštytės-Šaknienės, dr. Žilvyčio Šaknio ir dr. Imos Šidiškienės kolektyvinė monografija *Gyvenimas daugiakultūroje aplinkoje: Laisvalaikis ir šventės Vilniaus apylinkėse*, o ką jau kalbėti apie ilgiau nei dešimtmetį autorių grupių vykdytus Vilniaus miesto istorijos tyrimus – trys tomai buvo parengti 2023 m. Dr. Rasos Čepaitienės

monografija *Post-sovietinis tranzitas. Nuo Sovietų sąjungos žlugimo iki karo Ukrainoje. Atmintis, paveldas, tapatumas buvusioje SSSR grindžiama 2017–2021 m. laikotarpio tyrimais.*

Nemaža dalis didelės apimties darbų publikuota įgyvendinant mokslo tyrimų projektus. Čia paminėtina dr. Vytauto Petronio monografija *Dešinysis lietuvių radikalizmas tarpukaryje (1918–1940)*, didelio skaitytojų susidomėjimo sulaukusi dr. Vitalijos Stravinskienės knyga *Migruojantis Vilnius: 1915–1994 metai*, dr. Algirdo Baliulio ir dr. Dariaus Antanavičiaus *Kauno miesto aktai XVI–XVIII a. Vaito knyga 1580–1583*, dr. Mindaugo Klovo, dr. Antonio K. Urmańskio *Vilniaus miesto Magdeburgo teisių suteikimo ir patvirtinimo privilegijos dokumentų rinkiniai*, dr. Sauliaus Grybkausko parengtas šaltinių rinkinys *Skundai Maskvai. Slapti nomenklatūros laišakai*. Šiuo metu įgyvendinant 2022–2026 m. programų tyrimus tarp didelės apimties publikacijų vyrauja šaltinių ir dokumentų rinkiniai. Tai dr. Artūro Dubonio ir dr. Dariaus Antanavičiaus parengta *Lietuvos metrika (1540–1544). Knyga nr. 24. Užrašymų knyga 24* ir dr. Algimanto Kasparavičiaus parengta *Klaipėdos problema Lietuvos užsienio politikoje 1919–1940 m. Dokumentų rinkinys*.

Dėl 2023 m. pasirodžiusių ankstesnių programinių tyrimų, projektų ir individualių tyrimų rezultatų pailgėjo instituto ataskaitinių metų publikacijų sąrašas. Kita vertus, akivaizdu, kad įvykęs tam tikras su praėjusiais laikotarpiais susijusių tyrimų „išvalymas“ verčia nuogausti, kad 2024 m., esantys pačiame programinių metų viduryje, didelių publikacijų požiūriu gali tapti gana „sausais“ metais. Problemiška atrodo ir LII mokslininkų parengtų monografijų ir studijų publikavimo užsienio prestižinėse leidyklose perspektyva. Todėl būtina nedelsti ir numatyti perspektyvius, tarptautinio lygio darbus, padedant juos išleisti programų ir skyrių vadovams bei Instituto direkcijai.

Tarptautiškumas

Tarptautiškumo plėtra yra vienas iš strateginių instituto uždavinių, kuriam įgyvendinti skiriama nemažai dėmesio. Instituto mokslinių tyrimų tarptautiškumas skleidžiasi įvairiomis formomis – tai tarptautiniai projektai, publikacijos užsienio spaudoje, bendros konferencijos ir mokslo renginiai, dalyvavimas tarptautinėse konferencijose užsienyje, įvairiose tarpvalstybinėse, tarptautinėse komisijose, darbas užsienio žurnalų redakcinėse kolegijose ir pan. 2023 m. tęsti anksčiau pradėti darbai ir palaikomos tradicinės tarptautinio bendradarbiavimo formos.

Nuo 2012 m. institutas dalyvauja tarptautiniame moksliniame projekte „Kasdienybė Antrojo pasaulinio karo metais“ (projektą koordinuoja Herderio institutas Marburge, Vokietijoje), projekto vadovas Lietuvoje – dr. Darius Staliūnas. Skirtingu metu šiame projekte dalyvavo dr. Arūnas Bubnys, dr. Rimantas Zizas, dr. Mantas Šikšnianas.

Instituto mokslininkai, kaip ir ankstesniais metais, dalyvavo tarptautinio mokslinių institucijų tinklo NISE (*National movements and intermediary structures in Europe* / Tautiniai judėjimai ir tarpinės struktūros Europoje) veikloje; dalyvauja Šiaurės Rytų Vokietijos kultūros instituto projekte „Pabaltijys. Vieno Europos regiono istorija“; nuo 2015 m. toliau bendradarbiauja COST programos projekte „Lyginamoji konspiracijos teorijų analizė“ (COST-D-16006).

Užsienio recenzuojamuose periodiniuose, tęstiniuose ir vienkartinuose leidiniuose paskelbta 47 publikacijos, tai sudaro 45 proc. visų publikacijų recenzuojamuose leidiniuose (2022 m. – 46; 2021 m. – 53; 2020 m. – 53; 2019 – 36; 2018 m. – 39; 2017 m. – 40; 2016 m. – 35; 2015 m. – 27,2; 2014 m. – 32).

2023 m. paskelbta 27 publikacijos leidiniuose su citavimo indeksu (*Clarivate Analytics, SCOPUS*). Palyginimui: 2022 m. paskelbta 17 publikacijų; 2021 m. – 13; 2020 m. – 15; 2019 m. – 12; 2018 m. – 4).

2023 m. „Academic Studies Press“ leidžiamoje serijoje „Lithuanian Studies Without Borders“ buvo publikuota Tomo Balkelio ir Andrea Griffante sudaryta knyga *The Shaken Lands. Violence and the Crisis of Governance in East Central Europe, 1914–1923*.

2023 m. Instituto mokslininkai aktyviai dalyvavo tarptautinėse konferencijose. 2023 m. Lietuvoje ir užsienio šalyse vykusiose tarptautinėse konferencijose (rengtose gyvai ir virtualiose platformose) perskaitytas 141 pranešimas (plg.: 2022 m. – 81; 2021 m. – 93; 2020 m. – 64; 2019 m. – 111; 2018 m. – 127; 2017 m. – 108; 2016 m. – 131; 2015 m. – 142).

Užsienio tarptautinėse konferencijose perskaityti 66 pranešimai. Lietuvoje tarptautinėse konferencijose perskaityti 75 pranešimai.

2023 m. konferencijose užsienyje tiesiogiai dalyvavo ar virtualiai pranešimus skaitė 43 instituto mokslo darbuotojai ir doktorantai. Pranešimus mokslininkai ir tyrėjai skaitė 17-oje valstybių: Slovėnija (1), Lenkija (19), Italija (4), Estija (3), Latvija (3), Jungtinė Karalystė (4), JAV (5), Rumunija (1), Australija (1), Vokietija (6), Azerbaidžanas (1), Švedija (2), Čekija (2), Kanada (1), Ukraina (2), Prancūzija (1).

Daugiausia pranešimų tarptautinėse konferencijose perskaitė: Darius Staliūnas (9), Rasa Čepaitienė (7), Monika Rogers (7), Giedrė Keen (6), Ieva Balčiūnė (5), Tomas Balkelis (5), Algimantas Kasparavičius (5), Rokas Vengalis (5 kolektyviniai), Agnė Čivilytė (4), Vitalija Stravinskienė (4).

Plečiant tarptautiškumą ir tarptautinę instituto tyrėjų mokslo laimėjimų sklaidą, svarbios Instituto ir jo mokslininkų rengiamos tarptautinės konferencijos. 2023 m. institutas arba kartu su partneriais surengė 8 tarptautines konferencijas (2022, 2021, 2020 ir 2019 m. surengta po 5 konferencijas).

2023 m. gegužės 25–27 d. Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje ir Klaipėdos universitete įvyko tarptautinė konferencija „Klaipėdos (Memelio) krašto prijungimas prie Lietuvos, 1923 m.: tarptautinė reikšmė ir palikimas Europos mikroregionų kontekste“ (*The Annexation of the Klaipėda (Memel) Region to Lithuania, 1923: Its International Significance and Legacy in the Context of European Borderland Micro-Regions*). Ši konferencija surengta bendradarbiaujant su Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutu ir Kembridžo universiteto Geopolitinių studijų centru.

2023 m. birželio 14–16 d. Lietuvos nacionaliniame dailės muziejuje ir Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijoje įvyko tarptautinė konferencija „Vilnius ir kitos Europos sostinės per pagalbinių istorijos mokslų prizmę“.

2023 m. rugsėjo 15–17 d. Vilniaus universitete įvyko tarptautinis kongresas „Permąstyti Ukrainą ir Europą: nauji iššūkiai istorikams“. Šiame renginyje dalyvavo daugiau nei 100 istorikų iš Lietuvos, Lenkijos, Ukrainos, Vokietijos ir kitų šalių. Kongreso iniciatorius – Lietuvos istorijos institutas, pagrindinis partneris – Vilniaus universiteto Istorijos fakultetas, organizuojant šį regiono istorikams svarbų renginį bendradarbiavo 17 institucijų iš įvairių šalių.

2023 m. spalio 12–13 d. Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje įvyko tarptautinė konferencija „Įrodymo politika ir poetika. Sovietinis nacių nusikaltimų dokumentavimas, Didžiojo Tėvynės karo mitas ir jų palikimas“ (*The Politics and Poetics of*

Evidence. The Soviet Documentation of Nazi Crimes, the Myth of the Great Patriotic War, and their Legacies). Ši konferencija buvo surengta bendradarbiaujant su Maxo Weberio fondu ir Vokietijos istorijos instituto Varšuvoje padaliniu Vilniuje.

2023 m. spalio 25–27 d. Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose buvo surengta tarptautinė konferencija „Vilnius ir jo bendruomenės XIII–XXI a.: septyni sugyvenimo mieste istorijos šimtmečiai“.

2023 m. lapkričio 16 d. Lietuvos istorijos institute įvyko dvyliktasis Vilniaus simpoziumas „Tarp ideologijos ir ekonomikos: sovietinis teritorijų planavimas, mokslas ir aukštasis išsilavinimas“ (*Between Ideology and Economy: Soviet Spatial Planning, Science and Higher Education*).

2023 m. lapkričio 16 d. buvo surengta tarptautinė virtuali konferencija „Vario ir bronzos amžiaus metalurgijos poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai“ (*Impact of Copper and Bronze Age Metallurgy on the Environment and Human Health*).

2023 m. gruodžio 7–8 d. Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose įvyko XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrėjų konferencija „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVIII amžiuje. Pilietis. Šeima. Edukacija“ (instituto partneris rengiant šią konferenciją buvo Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai).

Instituto darbuotojų įvairiapusį ir intensyvų įsitraukimą į tarptautinės akademinės bendruomenės veiklą liudija ir instituto mokslininkų dalyvavimas kitokio pobūdžio tarptautiniuose renginiuose, veiklose bei iniciatyvose.

2023 m. Vokietijos istorijos instituto Varšuvoje padalinys Vilniuje kartu su Lietuvos istorijos institutu ir Vilniaus universiteto Istorijos fakultetu įgyvendino jau tradiciniu renginiu tapusį Pirmadienio paskaitų ciklą. 2023 m. kovo 27 d. įvyko prof. dr. Mathiaso Niendorfo paskaita „Globetrotter, Gastarbeiter und Gelehrte: Litauen im Blick des Westens“ („Keliautojai, svetimšaliai darbininkai ir mokslininkai: Lietuva Vakarų akyse“); balandžio 17 d. įvyko dr. habil. Magdalenos Saryusz-Wolskos paskaita „Visual Cultures in Times of Change. How Did Images Shape Social Realities around 1945 and 1989?“ (Vizualiosios kultūros pokyčių laikais. Kaip vaizdai veikė socialinę tikrovę 1945–1989 m.); birželio 5 d. įvyko prof. dr. Wernerio Paravicinio paskaita „Die Preußenreisen: Vom Erkenntniswert einer Randerscheinung“ (Žygiai į Prūsiją: apie periferinio reiškinių pažinimo vertę); spalio 2 d. įvyko dr. Zoltáno Boldizsár Simono paskaita „Historical Knowledge and Planetary Crises“ (Istorinės žinios ir planetos krizės).

Plėtojant tarptautinius ryšius remtasi sutartimis su užsienio mokslo institucijomis. Institutas yra sudaręs bendradarbiavimo sutartis su šiomis užsienio švietimo bei mokslo institucijomis: Adomo Mickevičiaus universitetu Poznanėje, Lenkijos mokslų akademijos Tadeuszo Manteuffelio istorijos institutu, M. Koperniko universiteto Torunėje Istorijos fakultetu, Herderio institutu Marburge (Vokietija), Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos Ukrainos istorijos institutu, Lenkijos mokslų akademijos Krokuvoje II Istorijos-filosofijos skyriumi, Lenkijos tautos atminties institutu bei Lenkijos mokslų akademijos Mokslo istorijos institutu, Vidurio Rytų Europos istorijos ir kultūros humanitarinių mokslų centru Leipcige (Vokietija), Latvijos universiteto Latvijos istorijos institutu bei Ukrainos nacionaliniu rezervatu „Ternopilio pilys“ (Ukraina), Armėnijos mokslų akademijos Istorijos institutu. Institutas yra prisijungęs prie Šiaurės šalių doktorantų archeologijos mokyklos (*Nordic Graduate School in Archeology Dialogues with the Past [Dialpast]*).

Institutas taip pat yra pasirašęs sutartį su Ukrainos archeologijos institutu, Podolės Kameneco miesto taryba, Nacionaliniu istoriniu-architektūriniu draustiniu „Кам’янець“, Nacionaliniu I. Ogienkos universitetu, Valstybiniu istoriniu muziejumi-draustiniu Podolės Kamenece dėl bendradarbiavimo Podolės Kameneco istorinio-archeologinio paveldo mokslinių tyrimų srityje.

Praėjusiais metais 21 Instituto mokslininkas buvo 43 užsienio mokslo žurnalų, leidžiamų Lenkijoje, Makedonijoje, Bulgarijoje, Estijoje, Ukrainoje, Latvijoje, Vokietijoje, JAV, Jungtinėje Karalystėje, Danijoje redakcinių kolegijų ar mokslinių tarybų nariai. Tarptautinių mokslininkus vienijančių organizacijų nariais buvo 14 Instituto mokslininkų.

Instituto darbuotojai ir doktorantai aktyviai naudojami mainų su Lenkijos mokslo įstaigomis bei Herderio institutu Vokietijoje programomis, kurios, kaip rodo ilgametė patirtis, mokslininkams teikia puikias profesinio tobulėjimo galimybes. Praėjusiais metais į suplanuotas keliones išvyko 10 Instituto mokslininkų.

Doktorantūra. Ryšiai su aukštosiomis mokyklomis ir dalyvavimas studijose

2023 m. Lietuvos istorijos institute buvo apgintos šešios daktaro disertacijos Istorijos ir archeologijos mokslo kryptyje. 2023 m. kovo 10 d. Aušra Teleišė VDU, KU ir LII etnologijos mokslo krypties taryboje apgynė daktaro disertaciją „Poindustrinis miesto kūrimas: kultūriniai ir socialiniai deindustrializacijos procesai Alytaus, Marijampolės ir Plungės miestuose“ (mokslinė vadovė – dr. Auksuolė Čepaitienė, LII). 2023 m. birželio 29 d. Viktorija Serbentienė VDU, KU ir LII Etnologijos mokslo krypties taryboje apgynė daktaro disertaciją „Vietinės architektūros reikšmės: individualus šiuolaikinis gyvenamasis namas Vilniaus apskrityje“ (mokslinis vadovė – dr. Vida Savoniakaitė, LII). 2023 m. rugsėjo 18 d. Mantas Šikšnianas VU ir LII istorijos ir archeologijos mokslo krypties taryboje apgynė daktaro disertaciją „Kasdienis gyvenimas vokiečių okupuotoje Lietuvoje 1941–1944 m.: buitinis, mityba ir sveikata“ (mokslinis vadovas – dr. Darius Staliūnas, LII). 2023 m. rugsėjo 29 d. Aivaras Poška VU ir LII istorijos ir archeologijos mokslo krypties taryboje apgynė daktaro disertaciją „Žydai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės savivaldžiuose miestuose XIV–XVII a.: teisiniai ir socioekonominiai santykiai“ (mokslinis vadovas – prof. dr. Jurgita Verbickienė, VU). 2023 m. spalio 27 d. Andželika Ščemeliova VU ir LII istorijos ir archeologijos mokslo krypties taryboje apgynė daktaro disertaciją „Sutuoktinių santykiai stačiatikių kilmingųjų šeimoje ir jų reguliavimo raida Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasaulietinėje teisėje XV a. vid. – XVI a. pab.“ (mokslinis vadovas – dr. Artūras Dubonis, LII). 2023 m. gruodžio 20 d. Jurgita Senulienė VDU, KU ir LII etnologijos mokslo krypties taryboje apgynė daktaro disertaciją „Migrantų tapatybė ir lietuviškas maistas Jungtinėse Amerikos Valstijose XX a.“ (mokslinė vadovė – dr. Vida Savoniakaitė, LII).

Doktorantūros studijas institute tęsė istorijos ir archeologijos mokslo krypties doktorantai: Julijana Andriejauskienė, Rimantas Bedulskis, Paulius Birgiel, Jurgita Gaižutytė, Ieva Griniūtė-Tumelienė, Lukas Gaižauskas, Laurynas Giedrimas, Simona Glzauskaitė, Eimantas Gudas, Andrius Janionis, Emilija Jasiulevičiūtė, Ugnė Jonaitytė, Rūta Karaliūtė, Arnoldas Kazimierėnas, Robertas Každanas, Laurynas Kudijanovas, Rūta Matimaitytė, Viktorija Micelicaitytė, Konstantinas Rečkovas, Lukas Pocius, Edvardas Simčenka, Aigustė Starkutė, Vilius Šimkus, Ieva Šimanauskaitė, Simonas Teškevičius ir Mantas Valančius; etnologijos krypties doktorantės Ernesta Dambrauskaitė, Miglė Caporkė, Evelina Atminytė, Akvilė Sadauskienė.

2023 m. į Istorijos ir archeologijos mokslo krypties doktorantūros studijas buvo priimti 3 doktorantai: Jokūbas Pukėnas, Kotryna Alma Bojarskaitė, Viktorija Šimkutė. Į Etnologijos krypties doktorantūros studijas priimtos doktorantės Gintarė Lukoševičiūtė ir Raimonda Rauluševičienė.

2023 m. pabaigoje institute doktorantūroje studijavo 33 doktorantai (28 – istorijos ir archeologijos, 5 – etnologijos kryptį).

Istorijos ir archeologijos mokslo krypties doktorantas Edvardas Simčenka bei etnologijos mokslo krypties doktorantės Jurgita Senulienė ir Ernesta Dambrauskaitė (studijų pabaiga – 2023 m. rugsėjo 30 d.) baigė doktorantūros studijas. Jurgita Senulienė apgynė disertaciją 2023 m. pabaigoje. Edvardas Simčenka ir Ernesta Dambrauskaitė turi teisę pabaigti ir apginti disertaciją iki 2024 m. rugsėjo 30 d.

Lietuvos istorijos instituto bei kitų institucijų 36 doktorantams vadovavo 24 mokslininkai: prof. habil. dr. T. Bairašauskaitė, dr. R. Banytė-Rowell, dr. A. Čivilytė, dr. A. Dubonis, dr. A. Griffante, dr. S. Grybkauskas, dr. G. Keen, dr. V. Klumbys, dr. L. Kurila, dr. Č. Laurinavičius, dr. D. Mačiulis, dr. R. Miknys, prof. habil. dr. A. Nikžentaitis, dr. G. Piličiauskas, dr. V. Pugačiauskas, dr. R. Ragauskienė, dr. V. Savoniakaitė, dr. V. Stravinskienė, dr. D. Staliūnas, dr. Ž. Šaknys, dr. R. Paukštytė-Šaknienė, dr. R. Šmigelskytė-Stukienė, dr. A. Švedas, dr. R. Vengalis.

Lietuvos istorijos instituto 18 mokslininkų dėstė Lietuvos ir užsienio aukštosiose mokyklose: Vilniaus universitete (T. Bairašauskaitė, I. Balčiūnė, D. Antanavičius, D. Baronas, A. Dubonis, L. Kurila, G. Keen, V. Sirutavičius, A. Strimaitienė, D. Staliūnas, R. Vengalis); Klaipėdos universitete (R. Miknys); Vytauto Didžiojo universitete (R. Miknys, V. Savoniakaitė, R. Paukštytė-Šaknienė, Ž. Šaknys), Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje (V. Pugačiauskas), Europos humanitariniame universitete (R. Čepaitienė), University of Illinois at Chicago (G. Subačius).

Instituto 15 mokslininkų buvo disertacijų gynimo tarybų nariais Lietuvoje.

2023 m. podoktorantūros stažuotes Lietuvos istorijos institute tęsė dr. Akvilė Naudžiūnienė ir dr. Matas Šiupšinskas.

Socialinė ir kultūrinė veikla. Mokslinių tyrimų sklaida visuomenėje

Igyvendinant Lietuvos istorijos instituto veiklos tikslą – „bendradarbiauti su valdžios, visuomenės ir verslo atstovais, vykdyti lituanistinių mokslinių tyrimų, socialinės ir kultūrinės plėtros užsakomuosius darbus, teikti metodologinę, metodinę ir kitą pagalbą“ – toliau buvo bendradarbiaujama su nuolatiniais socialiniais partneriais – Lietuvos valstybinėmis institucijomis, Lietuvos ambasadomis užsienyje, nacionaline žiniasklaida.

2023 m. instituto mokslininkai aktyviai bendradarbiavo su įvairiomis Lietuvos Respublikos institucijomis bei žiniasklaida organizuojant renginius, skirtus paminėti Lietuvos sostinės Vilniaus ir Gedimino laiškų 700-ųjų metų jubiliejų, Tautinės edukacinės komisijos 250-ąsias įsteigimo metines, 1863 m. sukilimo 160-ąsias metines, Kražių skerdynių 130-ąsias metines, Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos 100-ąsias metines.

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 17 d. nutarimą Nr. XIV-428 „Dėl 2023 metų paskelbimo Lietuvos sostinės Vilniaus ir Gedimino laiškų, Klaipėdos krašto bei Šventojo Juozapato metais“, į Lietuvos Respublikos Vyriausybės suformuotą Lietuvos sostinės Vilniaus ir Gedimino laiškų metų minėjimo 2023 m. planą buvo įtrauktos kelios priemonės, kurių įgyvendinimas deleguotas Lietuvos istorijos institutui (bendradarbiaujant su kitomis institucijomis), tarp jų – surengti „Liublino ketverto“ intelektualų forumą ir iškilių regiono rašytojų diskusiją, taip pat tarptautinį istorikų kongresą.

Tarptautinis istorikų kongresas „Permąstyti Ukrainą ir Europą: nauji iššūkiai istorikams“ buvo surengtas 2023 m. rugsėjo 1–3 d. Vilniaus universitete.

Intelektualų forumas „Liublino ketvertas“ ir jį pradėjusi iškilių regiono rašytojų diskusija buvo surengta 2023 m. spalio 5–7 d. Vilniaus rotušėje. Lietuvos istorijos instituto mokslininkai inicijavo daug kitų akademinio, visuomeninio ir kultūrinio požiūriu svarbių renginių, skirtų paminėti Lietuvos sostinės Vilniaus ir Gedimino laiškų 700-ųjų metų jubiliejų.

Svarbiu Vilniaus jubiliejui skirtu akademinio renginiu tapo tarptautinė mokslinė konferencija „Vilnius ir jo bendruomenės XIII–XXI a.: septyni sugyvenimo mieste istorijos šimtmečiai“, kuri buvo surengta 2023 m. spalio 25–27 d. Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose.

Instituto mokslininkai 2022–2023 m. parengė 13 viešų paskaitų ir diskusijų ciklą „Kelionė per septynis Vilniaus amžius“, skirtą Vilniaus kaip valstybės sostinės 700-osioms paminėjimo rašytiniuose šaltiniuose metinėms. Šiame renginių cikle skaitomose paskaitose ir rengiamose diskusijose siekta perteikti visuminį Vilniaus raidos vaizdinį ir atskleisti miesto bei miestiečių gyvenimo kaitą; aptarti etninius, religinius bei kultūrinius procesus Vilniuje;

parodyti miesto kaip senosios Lietuvos valstybės sostinės istoriją; apibrėžti Vilniaus vietą Vidurio Rytų Europoje. Renginių ciklas vyko Vilniaus rotušėje, renginio informacinis partneris – portalas 15min.lt. Visų renginių vaizdo įrašai paskelbti Lietuvos istorijos instituto YouTube platformoje. 2023 m. sausio–gruodžio mėnesiais surengtos 9 viešos paskaitos, kurias skaitė istorikai: Raimonda Ragauskienė, Elmantas Meilus, Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, Virgilijus Pugačiauskas, Zita Medišauskienė, Tomas Balkelis, Vitalija Stravinskienė, Mantas Šikšnianas, Valdemaras Klumbys.

2023 m. pasirodė populiarinimo knygų *Pasakojimai apie Vilnių ir vilniečius* serijos V dalis (sudarytoja – Z. Medišauskienė).

Tautinės edukacinės komisijos įsteigimo 250-osioms metinėms buvo dedikuota 2023 m. gruodžio 7–8 d. Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose surengta XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrėjų konferencija „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVIII amžiuje. Pilietis. Šeima. Edukacija“.

Lietuvos istorijos instituto mokslininkai, minėdami 1863 m. sukilimo 160-ąsias metines, inicijavo ir įgyvendino keletą svarbių akademinų-visuomeninių renginių. 2023 m. kovo 9 d. Lietuvos Respublikos Seimo Konstitucijos salėje buvo surengta konferencija „Laisvės sampratų kaita: 1863 m. sukilimo patirčių reikšmė XXI a.“ Ši konferencija surengta bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos Seimu. XIX a. istorijos skyriaus mokslininkai (Z. Medišauskienė, V. Pugačiauskas, O. Mastianica-Stankevič) parengė parodą „Laisvės šauklis: 1863–1864 m. sukilimas Lietuvoje“, kuri buvo eksponuojama Vinco Kudirkos aikštėje nuo 2023 m. lapkričio 6 d. iki 2023 m. lapkričio 30 d. Parodos uždarymo dieną Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijoje buvo surengta Z. Medišauskienės paskaita „1863–1864 m. sukilimo tikslai ir aplinkybės“, po kurios įvyko parodos rengėjų diskusija. 2024 m. parodą „Laisvės šauklis“ planuojama eksponuoti įvairiose Vilniaus rajono savivaldybėse.

Lietuvos visuomenei pasitinkant Kražių skerdynių 130-ąsias metines, Lietuvos istorijos instituto mokslininkai D. Staliūnas ir D. Mačiulis 2022 m. publikavo monografiją *Kražių skerdynės 1893 m. lapkričio 10 d. ir šaltinį 1863 metų Kražių skerdynės. Senelių prisiminimai*, be to, 2023 m. surengė šių knygų pristatymus įvairiuose Lietuvos miestuose. Šie mokslininkai aktyviai skleidė žinias tiek apie savo tyrimą, tiek ir apie atminties vieta virtusį Lietuvos istorijos įvykį bendradarbiaudami su įvairiomis žiniasklaidos priemonėmis.

Minint Klaipėdos krašto prijungimo 100-ąsias metines 2023 m. gegužės 25–27 d. Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje ir Klaipėdos universitete buvo surengta

tarptautinė konferencija „Klaipėdos (Memelio) krašto prijungimas prie Lietuvos, 1923 m.: tarptautinė reikšmė ir palikimas Europos mikroregionų kontekste“.

2023 m. Lietuvos istorijos institutas bendradarbiaudamas su Lietuvos nacionaliniu muziejumi parengė parodą „Spąstai su centriniu šildymu. Gyvenimas Lietuvoje 1960–1963 metais“ (2023 m. birželio 28 d. – 2023 m. spalio 29 d., buvusi areštinė, Kosciuškos g. 1, Vilnius). Parodos kuratorių grupėje dirbo du Instituto atstovai – Aurimas Švedas ir Valdemaras Klumbys. Parodos „Spąstai su centriniu šildymu“ renginių (vykusių 2023 m. rugpjūčio–rugsėjo mėnesiais) koncepciją (viešos paskaitos, diskusijos, seminarai) sukūrė ir ją įgyvendino Instituto XX a. istorijos skyriaus mokslininkai. Paroda ir su ja susiję renginiai susilaukė didžiulio visuomenės bei žiniasklaidos dėmesio, todėl Lietuvos nacionalinis muziejus nusprendė atnaujintą bei naujais eksponatais papildytą parodą eksponuoti ir 2024 m. vasaros–rudens sezonų metu.

Nacionalinėje dailės galerijoje eksponuotoje parodoje „Vilnius, Wilno, Vilne 1918–1948. Vienas miestas – daug istorijų“ (kuratoriai: Giedrė Jankevičiūtė, Andrzej Szczerski; 2023 m. lapkričio 9 d. – 2024 m. vasario 2 d.) buvo rodomas režisieriaus Giorgio Ruggeri sukurtas archyvinis trumpametražis filmas „Piove a Wilno“ („Vilniuje lyja“). G. Ruggeri šį filmą kūrė Lietuvos istorijos institute 2022–2023 m. (projektą finansavo Lietuvos kultūros taryba).

2023 m. birželio 2 d. – 2023 m. rugsėjo 1 d. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus konferencijų salėje (Aukų g. 2A, Vilnius) buvo eksponuojama paroda „Susipažinkite su Ukraina“. Parodos kuratorė – Lietuvos istorijos instituto darbuotoja Svitlana Liakhovets.

2023 m. skleidžiant mokslo žinias visuomenėje dalyvavo dauguma Instituto mokslininkų, bet, kaip ir ankstesniais metais, aktyviausi buvo A. Kasparavičius, A. Svarauskas, R. Čepaitienė, V. Klumbys, D. Staliūnas, Č. Laurinavičius, A. Nikžentaitis, R. Šmigelskytė-Stukienė, T. Balkelis.

Pažymėtina, kad Instituto mokslininkų bendradarbiavimas su įvairia Lietuvos žiniasklaida įgyja tęstinę formą: konkretūs tyrinėtojai sėkmingai dirba kaip akademių, visuomeninių ir istorinės kultūros plotmei priskirtinų aktualijų analitikai bei vertintojai rašydami skiltis internetinei spaudai arba kurdami radijo laidas. V. Klumbys nuo 2022 m. bendradarbiauja su Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos internetiniu portalu LRT.LT periodiškai publikuodamas tekstus, skirtus istorijos mokslo aktualijų kritinei analizei. A. Švedas nuo 2018 m. bendradarbiauja su LRT Klasika radiju kurdamas kassavaitinę autorinę laidą „Istoriko teritorija“, kurioje analizuojami įvairūs Lietuvos visuomenės istorinės kultūros

reiškiniai. Šioje laidoje nuosekliai pristatoma ir Lietuvos istorijos instituto bei čia dirbančių mokslininkų veikla (surengtos konferencijos, publikuotos knygos etc.). 2022–2023 m. LRT radijo pirmojoje programoje transliuotos savaitinės laidos „Džiazuojanti istorija“ kūrėjai buvo Lietuvos istorijos instituto mokslininkai A. Čivilytė ir D. Mačiulis.

Instituto mokslininkai parengė 7 pažymas ir ekspertines išvadas Lietuvos valstybės ir savivaldos institucijoms.

2022 m. kovo 31 d. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija pateikė šiaudinių sodų tradicijos Lietuvoje nominacinę paraišką UNESCO Reprezentatyviajam žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašui. Paraišką rengusioje darbo grupėje dalyvavo ir Lietuvos istorijos instituto ekspertas dr. Vytautas Tumėnas. UNESCO įtraukė šiaudinių sodų rišimo tradiciją į Reprezentatyviojo žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašą.

Įvairių valstybinių komisijų, ekspertų grupių, tarybų veikloje Lietuvoje ir užsienyje dalyvavo 35 mokslininkai.

Dirbant mokslo rezultatų viešinimo darbą ir informuojant Lietuvos visuomenę apie instituto išleistas knygas bei suorganizuotus renginius, 2023 m. buvo aktyviai naudojamos kelios priemonės: rengiami ir platinami pranešimai spaudai bendradarbiaujant su naujienu agentūra „Baltic News Service“; bendradarbiaujama su LRT.LT internetiniu portalu skelbiant instituto mokslininkų parašytų arba parengtų spaudai knygų ištraukas; pildoma Lietuvos istorijos instituto internetinė YouTube paskyra.

Instituto mokslininkų akademinė ir visuomeninė veikla susilaukė pripažinimo. 2023 m. Algio Kalėdos premija paskirta Redai Griškaitei už originalų Adomo Mickevičiaus poezijos knygos parengimą, už akademinį ir kultūrinių tiltų tarp Lietuvos ir Lenkijos tiesimą.

2023 m. Lietuvos archeologijos draugija Instituto darbuotoją Eleną Pranckėnaitę paskelbė „Metų archeologu 2022“ už aktyviai vykdomus Lietuvos povandeninio paveldo tyrimus ir šių tyrimų rezultatų sklaidą.

Metų knygos 2022 rinkimuose Metų publicistikos ir dokumentikos kategorijoje geriausia knyga buvo pripažinta monografija *Mažasis o: seksualumo kultūra sovietų Lietuvoje* (Vilnius: Baltos lankos, 2022). Knygos autoriai – Lietuvos istorijos instituto mokslininkas V. Klumbys ir jo kolega – Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto mokslininkas Tomas Vaiseta.

2023 m. Lenkijos užsienio reikalų ministerijos rengto „Istorinio konkurso“ kategorijoje „Geriausias Lenkijos diplomatijos istorijos leidinys lenkų kalba“ nugalėtoja buvo paskelbta Vlodo Sirutavičiaus monografija *Litwini a litewscy Polacy, Litwa a Polska 1988–1994*, (Kraków, Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 2022).

Mokslo infrastruktūra

Lietuvos istorijos instituto Leidybinės grupės veikla

2023 m. projektų finansavimas buvo vykdomas Lietuvos mokslo tarybos (LMT) lėšomis užtikrinant tęstinį projektų vykdymą. Buvo tęsiami įvairių sričių LMT finansuojami projektai, taip pat įgyvendinti projektai, kuriuos finansavo Lietuvos istorijos institutas (toliau – LII) iš savo biudžeto lėšų.

Instituto Leidybinė grupė aktyviai dirbo ir 2023 m. išleido 22 naujus leidinius. Šis skaičius yra šiek tiek mažesnis nei ankstesniais metais (2022 m. – 25 leidiniai, 2021 m. – 31 leidinys, 2020 m. – 26 leidiniai), tačiau tai nereiškia, kad veikla sulėtėjo. Iš šių 22 išleistų leidinių 14 buvo garantuotas finansavimas iš LMT projektų lėšų, 3 – iš Lietuvos kultūros ministerijos lėšų, 1 – iš privačių rėmėjų lėšų, 4 leidinių išleidimas buvo apmokėtas Instituto biudžeto lėšomis.

Leidybinės grupės išleisti leidiniai apima įvairias mokslo sritis ir formatus: 7 monografijos, 5 šaltinių publikacijos, 2 mokslo populiarinimo leidiniai, 7 tęstiniai leidiniai ir 1 straipsnių rinkinys. Nors bendras išleistų leidinių skaičius sumažėjo, tačiau svarbu pažymėti, kad jų turinys ir apimtis autoriniais lankais buvo didesnis ir atspindi mokslinės produkcijos gausą ir kokybę.

Be to, per 2023 m. buvo parengtos ir išleistos net 6 disertacijos: Aušra Teleišė, *Poindustrinis miesto kūrimas: kultūriniai ir socialiniai deindustrializacijos procesai Alytaus, Marijampolės ir Plungės miestuose*; Viktorija Serbentienė, *Vietinės architektūros reikšmės: individualus šiuolaikinis gyvenamasis namas Vilniaus apskrityje*; Mantas Šikšnianas, *Kasdienis gyvenimas vokiečių okupuotoje Lietuvoje 1941–1944 m.: buitinis gyvenimas ir sveikata*; Aivaras Poška, *Žydai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės savivaldžiuose miestuose XIV–XVII a.: teisiniai ir socioekonominiai santykiai*; Andželika Ščemeliova, *Sutuoktinių santykiai stačiatikių kilmingųjų šeimoje ir jų reguliavimo raida Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasaulietinėje teisėje XV a. vid. – XVI a. pab.*; Jurgita Senulienė, *Migrantų tapatybė ir lietuviškas maistas Jungtinėse Amerikos Valstijose XX a.* Tai yra svarbus indėlis į mokslinį tiriamąjį darbą ir istorinių žinių sklaidą.

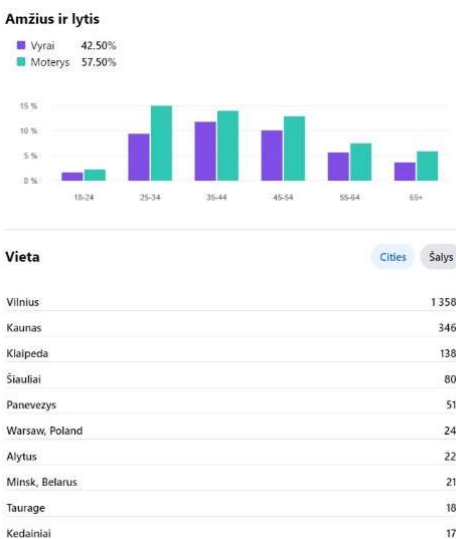
Sklaida

Metų pradžioje Instituto mokslininkai aktyviai dalyvavo 2023 m. vasario 23–26 d. vykusios tarptautinės Vilniaus knygų mugės renginiuose pristatydami Instituto leidykloje išleistas knygas bei dalyvaudami kitų leidyklų parengtų knygų pristatymuose. *Vilniaus knygų mugė* yra vienas svarbiausių renginių ne tik mokslinės produkcijos sklaidos, bet ir jos pardavimo požiūriu. Šis renginys suteikė puikias galimybes pristatyti ir plėtoti Instituto mokslo darbus bei sudarė sąlygas bendrauti su platesne auditorija.. Iš viso instituto darbuotojai Vilniaus knygų mugės dalyviams siūlė susitikti 6 renginiuose.

Mokslo produkcija buvo pristatyta ir tradiciniame renginyje *Sostinės dienos 2023*, kuriame taip pat atkreipta daugiau dėmesio į parengtus ir leidžiamus mokslinius darbus. Daugybė lankytojų turėjo galimybę susipažinti su naujausiais moksliniais tyrimais ir publikacijomis, įvertinti jų svarbą ir įvairias temas.

Verta pažymėti, kad 2023 m. Institutas aktyviai dalyvavo organizuojant ir pristatant išleistas ir rengiamas knygas. Šie pristatymai buvo įvairių knygų, kurias leido Institutas arba jų autoriai, viešinimo ir pateikimo platforma, kurioje buvo aptariamose naujos publikacijos, gvildenamos jų temos ir svarbiausios idėjos. Šie renginiai turėjo tiesioginį poveikį leidinių pardavimui, skatino susidomėti ir pritraukti potencialius skaitytojus.

Taip pat matyti LII mokslinės produkcijos sklaidos augimas per socialinius tinklus. Remiantis Facebook duomenimis, Instituto Leidybinės grupės paskyrą peržiūrėjo daugiau nei 32 000 lankytojų, o nuolatinė lankytojų auditorija siekia 3000 stebėtojų (1 pav.). Ši statistika atspindi augantį susidomėjimą Instituto mokslo darbais ir didėjančią bendruomenės sąmoningumą šiose srityse.

1 pav. Instituto Leidybinės grupės Facebook paskyros auditorija 2023 m.

Instituto mokslinės produkcijos tarptautinė sklaida tampa vis svarbesnė, o didelę įtaką šiam procesui daro DOI (*Digital Object Identifier*) identifikatoriai, kurie suteikiami leidžiamiesiems mokslo žurnalų tekstams. Šie DOI numeriai leidžia lengvai ir patikimai identifikuoti mokslinius straipsnius ir kitus publikuotus darbus bei juos nukreipti į tinkamą šaltinį, kur jie yra prieinami. Visi LII tinklapyje (<https://www.istorija.lt/leidiniai/mokslo-zurnalai-ir-testiniai-leidiniai/667>) prieinami leidiniai yra aprūpinti šiais identifikatoriais, šitaip užtikrinant jų pasiekiamumą ir patikimumą.

Visos praėjusių metų DOI identifikatorių mėnesinės statistikos detalės ir analizė pateikiamos kaip atskiras duomenų rinkinys, atspindimas 2 pav.

Resolutions by month													
This section of the report provides the total number of resolutions per month for the past 12 months, by prefix (count) and overall (all members).													
Months	2023-12	2023-11	2023-10	2023-09	2023-08	2023-07	2023-06	2023-05	2023-04	2023-03	2023-02	2023-01	2022-12
Resolution Attempts	932	843	968	1,152	1,453	1,109	1,075	917	2,230	2,195	721	2,618	924
Resolution Successes	893	814	946	1,140	1,432	1,100	1,055	781	2,217	2,126	493	2,540	911

2 pav. Instituto mokslinės produkcijos pasiekiamumus per DOI identifikatorius

Ši statistika atspindi išsamesnį vaizdą, kaip DOI identifikatoriai buvo pritaikyti ir naudojami įvairiuose moksliniuose leidiniuose praėjusiais metais. Peržiūrint šią statistiką, galima gauti informacijos apie identifikatorių naudojimo intensyvumą, plėtrą ir jų įtaką mokslinės produkcijos sklaidai ir pasiekiamumui. Tai suteikia galimybę įvertinti identifikatorių naudingumą ir efektyvumą siekiant tobulinti mokslinės komunikacijos procesus ir skatinti atvirą prieigą prie mokslinių žinių.

Lietuvos istorijos instituto bibliotekos veikla

2023 m. bibliotekoje dirbo 4 darbuotojai: Dalia Dudzinskienė (Bibliotekos vedėja), Gabrielė Blikertaitė (vyresnioji specialistė) ir Danguolė Svidinskaitė (vyresnioji specialistė). Rankraščių archyvą tvarko Algimantas Katilius (vyriausiasis specialistas).

Bibliotekos fondas

LII Bibliotekos dokumentų fondą sudaro (2023 m. gruodžio 31 d.) 369 908 fiz. vnt.

Per metus gauta 1205 fiz. vnt., iš jų:

knygų ir serialinių leidinių – 229 fiz. vnt.

rankraščių – 576 fiz. vnt.

mikrokopijų – 400 fiz. vnt.

Nurašyta 1813 fiz. vnt. nebeaktualių, perteklinių, fiziškai susidėvėjusių leidinių.
 Prenumeruojami 6 periodiniai leidiniai, iš jų 1 laikraštis.

Vartotojų aptarnavimas

LII bibliotekos registruotų vartotojų skaičius – 112.

Apsilankymų (lankytojų) skaičius – 981.

Dokumentų išduotis (fiz. vnt.) – iš viso 2985.

Kopijos vartotojams – 194.

Automatizuotai parengtų įrašų skaičius (2023 m. gruodžio 31 d.) – 29 269.

Per metus parengtų bibliografinių įrašų skaičius – 2069.

Gauta informacinių užklausų – 502, iš jų elektroninėmis priemonėmis – 490.

Duomenų bazės

LII darbuotojai ir Bibliotekos vartotojai naudojami 2 per Lietuvos mokslinių bibliotekų asociaciją (LMBA) prenumeruojamomis duomenų bazėmis:

Licencija	Institucija	Ištekliai	Bendras objektų skaičius	Žurnalų skaičius	Knygų skaičius	Kitų objektų skaičius	Kaina	Panauda	Atsisiųsto dokumento kaina	Panauda pagal FTE
							2023	2023	2023	2023
JSTOR2023	Lietuvos istorijos institutas	JSTOR Essential	688	688	0	0	942.47	539	1.75	5.80

Licencija	Institucija	Ištekliai	Bendras objektų skaičius	Žurnalų skaičius	Knygų skaičius	Kitų objektų skaičius	Kaina	Panauda	Atsisiųsto dokumento kaina	Panauda pagal FTE
							2023	2023	2023	2023
T&F-SHH-S&T2023	Lietuvos istorijos institutas	Taylor&Francis SHH Library and S&T Library	1990	1990	0	0	641.20	347	1.85	3.73

Darbuotojų kvalifikacija

Dalyvauta eLABa konsorciumo mokymuose ir seminaruose:

1. Sausio 25 d. nuotoliniai mokymai „Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas ir jo praktinis taikymas el. leidyboje ir bibliotekose“.
2. Gegužės 23 d. seminaras „Duomenų apsauga – mūsų bendras iššūkis“.
3. Birželio 7 d. praktinis seminaras „Bibliotekinių paslaugų platforma ALMA (užsienio ir Lietuvos bibliotekų patirtis)“.
4. Rugsėjo 12 d. projekto „Bibliotekos – autorystės ambasados. Praktiniai seminarai bibliotekininkams“ įvadinis seminaras / konferencija.

Bibliotekos fondo sklaida

- Lietuvos nacionalinio muziejaus paroda eksponuojamuose lauko stenduose apie Istorijų namų istoriją „Buvo, yra ir bus“. G. Brauno ir F. Hogenbergo atlaso *Civitates Orbis Terrarum* III tomas *Urbium Praecipuarum Totius Mundi*, Kelnas, 1616 m. Vario raižinys.
- Gargždų krašto muziejaus ekspozicija apie Jono Genio vėjo malūną:
  1. Jono Genio malūno byla (Nr. 923 (8));
  2. Kantvainių malūno mikrofilmai;
  3. Kretingos rajono malūnų nuotraukos.
- LR Seimo paroda „Siekiant nepriklausomybės: Vyriausiajam Lietuvos išlaisvinimo komitetui – 80“. *Rankraštyno dokumentai (F57-1041, F54-642, F54-644)*.
- Žurnalas „Būdas“ straipsniui „Iš archeologijos fotografijos istorijos: kasinėjimų kasdienybė už geležinės uždangos (1948–1968 m.)“. *Rankraštyno negatyvai*.
- VU Botanikos sodas. Informaciniai leidiniai „Vilniaus universiteto botanikos sodas Vingyje“ ir „Vadovas po Vilniaus universiteto botanikos sodą“: *F50 – K551*.

Finansinė instituto būklė 2023 m.

2023 m. Institutui pagal programą „Lietuvos visuomenės ir valstybės raida iki XXI a. pradžios“, iš kurios finansuojama beveik **visa Instituto mokslinė ir ūkinė veikla, buvo skirta 4370 tūkst. eurų** (biudžetinis finansavimas) (plg.: 2022 m. – 3635,7 tūkst. eurų; 2021 m. – 2933 tūkst. eurų; 2020 m. – 2594,4 tūkst. eurų; 2019 m. – 2355 tūkst. eurų; 2018 m. – 1790 tūkst. eurų; 2017 m. – 1552,1 tūkst. eurų; 2016 m. – 1275,6 tūkst. eurų; 2015 m. – 1109,8 tūkst. eurų).

2023 m. gautos pajamos už suteiktas paslaugas – 4,7 tūkst. eurų (2022 m. – 22,9 tūkst. eurų), pajamos už parduotas prekes (knygas) – 40,3 tūkst. eurų (2022 m. – 43,7 tūkst. eurų).

2023 m. iš viso gauta ir sumokėta į biudžetą pajamų įmokų 45,5 tūkst. eurų (2021 m. – 52,8 tūkst. eurų).

2023 m. įgyvendinamiems 41 projektams bei programoms buvo skirta **646,8 tūkst. eurų** finansavimo lėšų (2022 m. – 471,6 tūkst. eurų; 2021 m. – 687,9 tūkst. eurų; 2020 m. – 495,6 tūkst. eurų; 2019 m. – 477,6 tūkst. eurų; 2018 m. – 562,6 tūkst. eurų; 2017 m. – 486,7 tūkst. eurų; 2016 m. – 436,9 tūkst. eurų; 2015 m. – 531,4 tūkst. eurų), iš jų:

1. Iš Lietuvos mokslo tarybos gauta **473,6 tūkst. eurų** projektinių lėšų:
  - LMT – Mokslo programos rėmimas (MOR) – 17,8 tūkst. eurų (3 sutartys);
  - LMT – Lituanistiniai tyrimai ir sklaida – 221,7 tūkst. eurų (15 sutarčių);
  - LMT – Mokslininkų grupių projektai – 122,5 tūkst. eurų (4 sutartys);
  - LMT – Mokslininkų iš Ukrainos įdarbinimas P-LU-PAR-23-52, P-LU-PAR-23-55 – 11,2 tūkst. eurų (2 sutartys);
  - LMT – Podoktorantūros stažuočių įgyvendinimas Lietuvoje (valstybės biudžeto lėšos) – 64 tūkst. eurų (2 sutartys);
  - LMT – Podoktorantūros stažuočių įgyvendinimas Lietuvoje (ES lėšos) – 1,3 tūkst. eurų (3 projektai).
  - LMT – S-SV-23-24 studentės tyrimo projektas 2 mėn. – 3,6 tūkst. eurų (1 projektas).
  - LMT – S-IRA-23-3 naujam IMT įsigyti – 23,7 tūkst. eurų (1 projektas).
  - LMT – komandiruočių išlaidų ir metinio mokesčio duomenų bazėms prenumeruoti išlaidų kompensavimas – 7,8 tūkst. eurų (2 projektai).
2. Iš Lietuvos kultūros tarybos – **9,4 tūkst. eurų** (1 projektas).

3. Iš LR kultūros ministerijos – **76 tūkst. eurų** (2 projektai).
4. Iš LR Vyriausybės kanceliarijos – **39,6 tūkst. eurų** (1 projektas).
5. Iš LR užsienio reikalų ministerijos – **22,2 tūkst. eurų** (1 projektas).
6. Iš Centrinės projektų valdymo agentūros – **22,4 tūkst. eurų** (1 projektas).
7. Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos – **1,5 tūkst. eurų**.
8. Zarasų rajono savivaldybės administracija – Projektas A Living History: Nr. ENI-LLB-1-073 kompensuotos 2022 m. patirtos išlaidos – **2,2 tūkst. eurų**.

2023 m. gautos lėšos iš kitų šaltinių sudarė **7,5 tūkst. eurų** (2022 m. – 1,1 tūkst. eurų):

1. Gautos paramos lėšos iš juridinių ir fizinių asmenų – konferencijos organizavimui pervedė 7,5 tūkst. eurų.

Iš 2023 m. skirtų 4370 tūkst. eurų biudžetinių asignavimų 3397 tūkst. eurų buvo skirta darbo užmokesčiui ir 49 tūkst. eurų – socialinio draudimo įmokoms, 924 tūkst. eurų – doktorantų stipendijoms, ilgalaikio turto įsigijimui, prekėms ir paslaugoms. 2023 m. panaudota 4369,9 tūkst. eurų asignavimų.

Institutui 2023 m. skirtų biudžeto asignavimų panaudojimo palyginimas,
tūkst. eurų

	2023
IŠ VISO	4369,9
Darbo užmokestis	3 397
Soc. draudimo įmokos	49
Doktorantų išlaidos (stipendijos)	330,3
Visos kitos išlaidos, t. t.	593,6
komunalinės išlaidos	47
patalpų nuomos išlaidos	132,5
ryšio išlaidos	4,4
transporto išlaikymas	4,5
ilgalaikio turto įsigijimas	59,6
kitos prekės ir ūkinis inventorių	41
komandiruotės	36
kitos paslaugos	268,6

Pabaigos žodis

2024 m. nežada radikalių permainų kasdieniame Instituto gyvenime. Toliau kils mokslo darbuotojų atlyginimai (naujas darbo užmokesčio didinimas suplanuotas rugsėjo mėnesį), kardinaliai nesikeis ir mokslo darbuotojų sudėtis.

2024 m. kartu yra antrieji metai po pasibaigusios tarptautinės ekspertizės. Atėjo laikas pradėti naujas reformas Instituto viduje, leisiančias užtikrinti stabilų Instituto darbą ateityje. Būtina parengti ir pradėti įgyvendinti Etnologijos ir antropologijos skyriaus pertvarkos strategiją, gerinti mokslo darbų rengimo kontrolės mechanizmus, kritiškai peržiūrėti situaciją dėl Institute leidžiamų mokslo žurnalų ir spręsti daugybę kitų čia neįvardytų problemų.

Šiais metais baigiasi ir direktoriaus darbo kadencija. Tačiau, kaip parodė daugiametė patirtis, šie procesai galbūt neturės neigiamos įtakos stabiliai Instituto veiklai 2024 ir vėlesniais metais.

Priedas. Lietuvos istorijos instituto mokslininkų publikacijos 2023 m.

Monografijos

1. *Imperija ir Tauta: Eduardo Volterio etnografija 1882–1941* / Vida Savoniakaitė. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 259 p. ISBN 978-609-8314-32-8.
2. *Gyvenimas daugiakultūrėje aplinkoje: Laisvalaikis ir šventės Vilniaus apylinkėse* / Rasa Paukštytė-Šaknienė, Žilvytis Šaknys, Irma Šidiškienė. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 347 p. ISBN 978-609-8314-30-4.
3. *Post-sovietinis tranzitas. Nuo Sovietų sąjungos žlugimo iki karo Ukrainoje. Atmintis, paveldas, tapatumas buvusioje SSSR* / Rasa Čepaitienė. – Vilnius: Obuolys. 368 p.
4. *Moteris ir istorija: Kamilės Narbutaitės patirtys* / Reda Griškaitė. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 1172 p. ISBN 978-609-8314-35-9.
5. *Dešinysis lietuvių radikalizmas tarpukariu (1918–1940)* / Vytautas Petronis. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 260 p. ISBN 978-609-8314-34-2.
6. *Tarp pašaukimo ir profesijos. Evangelikų reformatų dvasininkai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XVI–XVIII amžiuje* / R. Ragauskienė, D. Karvelis, A. Ragauskas. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2023, p. 704. ISBN 978-609-07-0746-3.
7. *Migruojantis Vilnius: 1915–1994 metai* / Vitalija Stravinskienė. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 180 p. ISBN 978-609-8314-27-4.
8. *Vilniaus istorija. T. 2, 1795–1914 metai* / Virgilijus Pugačiauskas, Zita Medišauskienė, Rimantas Miknys, Juozapas Paškauskas, Vytautas Petronis. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 632 p. ISBN 978-609-8314-38-0.
9. *Vilniaus istorija. T. 3, 1915–1990 metai* / Vitalija Stravinskienė, Saulius Grybkauskas, Tomas Balkelis, Arūnas Bubnys, Marija Drėmaitė, Andrea Griffante, Valdemaras Klumbys, Valdas Selenis, Vladas Sirutavičius, Artūras Svarauskas. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 580 p. ISBN 978-609-8314-39-7.

Straipsnių rinkiniai

1. *The Shaken Lands: Violence and the Crisis of Governance in East Central Europe, 1914-1923* / Tomas Balkelis, Andrea Griffante (eds.). – Boston: Academic Studies Press, 2023. ISBN 9798887191737.
2. ЛІТВА – БЕЛАРУСЬ ДЫЯЛОГ ПРА МІНУЛАЕ / Складальнік Альвідас Нікжантайціс. – Vilnius: Aukso žuvas, 2023. –180 p. ISBN 978-609-8335-02-6.

Šaltinių publikacijos

1. *Vilniaus Šv. Jono bažnyčios 1611–1616 metų krikšto metrikų knyga* / Parengė Algimantas Kaminskas-Krinčius, Mindaugas Klovas. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 728 p. ISBN 978-609-8314-26-7.
2. *Skundai Maskvai. Slapti nomenklatūros laišakai* / Parengė Saulius Grybkauskas. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 260 p. ISBN 978-609-8120-96-7.
3. *Lietuvos metrika (1540–1544). Knyga nr. 24. Užrašymų knyga 24* / Parengė Artūras Dubonis ir Darius Antanavičius. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 356 p. ISBN 978-609-8314-31-1.

4. *Klaipėdos problema Lietuvos užsienio politikoje 1919–1940 m. Dokumentų rinkinys* / Parengė Algimantas Kasparavičius. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023.
5. *Vilniaus miesto magdeburgo teisių suteikimo ir patvirtinimo privilegijos* / Parengė Mindaugas Klovas ir Antoni Kazimierz Urmański. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023.
6. *Kauno miestų aktų knygos XVI–XVIII a. Vaito knyga 1580–1583* / Parengė Darius Antanavičius, Algirdas Baliulis. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 744 p. ISBN 978-609-8314-28-1.
7. *Źródła do dziejów Źmudzi (1522–1648)* / Parengė Eugenijus Saviščevas, Jonas Drungilas. – Toruń: Wydawnictwo naukowe uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2023. – 356 p. ISBN 978-83-231-5112-8.

Tęstiniai leidiniai

1. *Lietuvos istorijos metraštis 2023, metai 1* / Lietuvos istorijos institutas; redakcinė kolegija: Gintautas Sliesoriūnas (pirm.). – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 268 p. ISSN 0202-3342.
2. *Lietuvos istorijos metraštis 2023, metai 2* / Lietuvos istorijos institutas; redakcinė kolegija: Gintautas Sliesoriūnas (pirm.). – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 194 p. ISSN 0202-3342.
3. *Archivum Lithuanicum* Nr. 25, 2023. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 400 p. ISSN 1392-737X.
4. *Lithuanian Historical Studies*. Vol. 27/2023. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, Ferdinand Schöningh 2023. – 294 p. ISSN 1392-2343.
5. *Lietuvos etnologija* 23(32). Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 272 p. ISSN 1392-4028.
6. *XVIII amžiaus studijos, t. 9: Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Parlamentarizmas. Konstitucija. Visuomenė* / Sudarytoja Ramunė Šmigelskytė-Stukienė. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 388 p. ISBN 978-609-8314-33-5.

Mokslo populiarinimo leidiniai

1. *Pasakojimai apie Vilnių ir vilniečius*. T. V / Sudarytoja Zita Medišauskienė. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2023. – 178 p. ISBN 978-609-8314-22-9